

■ Sovjetiske tangosangere og -komponister forsvant i Gulag-leire

På sporet av russ

Tangomusikere ble undertrykt og ignorert i Sovjetunionen, og melodiene deres ble glemt. Nå prøver kjennere i Moskva og Berlin å løse gåten om den melankolske musikken.

FAKTA

Russisk tango:

- Hadde sin storhetstid fra 1920- til 40-tallet i Sovjetunionen.
- Regnes som mer melankolsk, mindre rytmisk og vanskeligere å danse til enn den argentinske tangoen.
- De største tangomusikerne, som Oskar Strok og Eddi Rosner, ble undertrykket av sovjetiske myndigheter.

ham på en isbar i bydelen Weissensee i Berlin.

– Stykket handler om kjærlighet og avskjed. Den er monstrøs. Det er ingen normal kjærlighetssang. Selv de mest dystre tangoene av Oskar Strok er ikke like makabre, sier Dragilev.

Kjente toner

Med tanke på samfunnet den ble skrevet i, blir det tydelig at melodien også handler om å ikke lykkes med å ville det gode – om kjærlighet til høye idealer som forrådes. De får et avgjørende knekk da det sovjetiske samfunnet i 1937 blir trukket inn i spiralen av terror.

– Petersburskijs melodi har gått inn i musikkhistorien. Alle russere kjenner den. Igjen og igjen dukker den opp i filmer og med nye fortolkninger, sier Dragilev, som blant annet har skrevet boka «Den russiske tangoens labyrinter».

Han spiller og komponerer selv musikk i denne sjangeren, og opptre ofte med orkesteret sitt i den tyske hovedstaden.

Mer melankoli

Russisk tango hadde sin storhetstid på 1920-, 1930- og 1940-tallet, men står i dag i skyggen av sin mer kjente argentinske utgave, innrømmer



POPULÆR: «Oh, Donna Clara» var en av de mest berømte tangoene i Sovjetunionen.

MUSIKK

Av Jens Malling

«Utomljonnoje solntse» – den utmattede solen – var blant de mest populære sangene i Sovjetunionen i 1937. Den herjet i året da statsterroren og Kommunistpartiets selvdestruksjon kulminerte.

Overalt i danserestauranter, kroer og konsertsaler kunne man høre det diabolske musikkstykket, komponert av polske Jesji Petersburskij.

Det var bakgrunnsmusikken for redslene: frykten for at det hemmelige politiet skulle banke på døra om natta; skueprosessen mot en rekke høytstående bolsjevikere; torturen i kjelleren til KGBs hovedkontor; massehenrettelsene av uskyldige i utkanten av Moskva.

– Det er et veldig dystert stykke med en ubønhørlig tangorytme. Alt er i moll. Når man virkelig lytter til tonene og analyserer komposisjonen, kan man bli skremt, sier Dmitrij Dragilev, ekspert på russisk tango, da vi møter



han. Den østeuropeiske varianten har egne kjennetegn.

– Russisk tango er mer melodisk enn den argentinske. Den er mer melankolsk. Sangene knytter an til den rike russiske tradisjonen for romanser. Denne innflytelsen blandes ofte sammen med elementer fra sigøynermusikk og folkesanger. Dessuten er den ikke like rytmisk pregnant. Argentinere mener de russiske komposisjonene er vakre, men vanskelige å danse til. Russisk tango er mer egnet til konserter, sier Dragilev.

En annen musiker som har russisk tango på repertoaret, er Jan Osin. Vi treffer ham i hjembyen Moskva.

– Den tekniske delen og bruken av instrumenter var ganske enkel. Det er gitarer, klarinetter, piano og trommer. Hele ideen var at alle skulle kunne spille og være med.

Alle som kunne spille litt gitar, kunne sette seg ned sammen med vennene sine, syng og opptre med denne musikken. Det var veldig utbredt. Musikk var en del av dannelsen, spesielt blant medlemmer av intelligentsiasen, sier han.

Nye kabareter og teatre

Dragilev forteller at tangoens blomstring i Sovjetunionen i begynnelsen av 1900-tallet svarte til «the roaring twenties» i Vesten, kjennetegnet av et forsøk på å etablere en sorgløs tilværelse der man kunne glemme redslene fra første verdenskrig.

– Man glemmer ofte at 1920-tallet var en renessanse i Sovjetunionen. Tiåret var preget av den nye økonomiske politikken, som innebar at privat næringsvirksomhet og handel var tillatt. Det gjorde at kabareter, teatre og danse-

saler skjøt opp, forteller han.

Det fantes også nyrike som ville bruke penger, sier han.

– Et nytt borgerskap oppsto. Med dette utgangspunktet ble tangoen populær. Nye stykker ble komponert. Musikerne tok opp temaer fra andre land. Situasjoner som var fremmede for Russland. Matroser i Marseille, en kro i Argentina eller et snuskete bordell.

Russisk tango når imidlertid sitt høydepunkt først senere – kort tid etter at «Utomljonnoje solntse» ble en hit i 1937, i fortolkningen til Aleksandr Tsfasman.

Dette musikalske gjennombruddet henger også sammen med de voldsomme politiske omveltningene.

– De mest kjente sovjetiske tangoene ble skrevet i 1939–40. Polakkene – mange av jødiske opprinnelse – ankommer Sovjetunionen. Blant dem kunne man finne talent-



FEST: I Sovjetunionen var det en parallell til Vest-Europas «roaring twenties». I denne perioden blomstret tangoen.

FOTO: DMITRIJ DRAGILEVS PRIVATARKIV